

SLEZSKÉ ZEMSKÉ MUZEUM

**Koncepce sbírkotvorné činnosti
Slezského zemského muzea
na období 2022–2027**

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Výchozí stav.....	2
3. Zásady dalšího rozvoje sbírkotvorné činnosti odborných pracovišť SZM.....	3
4. Shrnutí.....	22
5. Závěr	22

1. Úvod

Slezské zemské muzeum je třetím největším muzeem v ČR. Sbíрка SZM je zapsána v Centrální evidenci sbírek muzejní povahy ČR pod číslem ZMO/002-05-07/150002 a má 21 oborových částí:

Přírodovědné podsbírky

- Botanická podsbírka (CES: 5 – botanická)
- Dendrologická podsbírka (CES: 24 – další – dendrologická)
- Entomologická podsbírka (CES: 7 – entomologická)
- Geologická podsbírka (CES: 1 – geologická)
- Paleontologická podsbírka (CES: 4 – paleontologická)
- Zoologická podsbírka (CES: 8 – zoologická)
- Podsbírka Živé dřeviny (CES: 24 - další - Živé dřeviny)

Společenskovední podsbírky

- Archeologická podsbírka (CES: 9 – archeologická podsbírka)
- Památník II. světové války (CES: 24 – další – Památník II. světové války)
- Divadelní podsbírka (CES: 24 – další – divadelní)
- Etnografická podsbírka (CES: 11 – etnografická)
- Podsbírka Fotografie, filmy, videozáznamy a jiná media (CES: 21 – fotografie, filmy, videozáznamy a jiná média)
- Historická podsbírka (CES: 10 – historická)
- Podsbírka knihy (CES: 18 – knihy)
- Muzeologická podsbírka (CES: 24 – další – muzeologická)
- Muzikologická podsbírka (CES: 24 – další – muzikologická)
- Podsbírka novodobé dějiny (24 – další – novodobé dějiny)
- Numismatická podsbírka (CES: 13 – numismatická)
- Podsbírka písemnosti a tisky (CES: 19 – písemnosti a tisky)
- Podsbírka Slezský ústav (CES: 24 – další – sbírka Slezského ústavu)
- Podsbírka výtvarné umění (CES: 15 – výtvarné umění)

Pro vypracování kvalitní střednědobé koncepce sbírkotvorné činnosti proběhlo v roce 2021 vyhodnocení stávající koncepce sbírkotvorné činnosti na léta 2015-2021. Nová koncepce na léta 2022-2027 byla zpracována na základě podnětů kurátorů jednotlivých podsbírek, pracovníků oddělení ochrany sbírkových předmětů z hlediska ochrany sbírek, jejich konzervace a restaurování, dále pracovníků oddělení fotodokumentace a digitalizace, které koordinuje digitální zpracování jednotlivých podsbírek. Znění koncepce bylo schváleno Poradním sborem pro sbírkotvornou činnost.

Koncepce se řídí platnou legislativou, především zákonem č. 122/2000 Sb. O ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů a dalšími prováděcími předpisy, navazujícími na tento zákon. Stejně tak vychází ze zřizovací listiny SZM a Režimu zacházení se sbírkou SZM.

2. Výchozí stav

Vyhodnocení sbírkotvorné činnosti v předchozím období, provedené v roce 2020, ukázalo, že základní cíle předchozí sbírkotvorné koncepce na léta 2015-2021 byly průběžně naplňovány. Zjištěné dílčí nedostatky vznikly zejména fluktuací pracovníků na pozicích kurátorů některých podsbírek. Dále byla konstatována nevyváženost v rámci dokumentace současnosti v jednotlivých podsbírkách. Ta probíhala vyhovujícím způsobem u přírodovědných podsbírek, taktéž byla systematicky prováděna v divadelní či muzeologické podsbírce. V některých společenskovědních podsbírkách (historická, fotografická, novodobé dějiny) docházelo k tematickému překrývání při sběru fotografického a písemného materiálu. Do budoucna se předpokládá rozdělení kompetencí tím způsobem, že fotografické pracoviště bude primárně dokumentovat oblast umělecké a dokumentační fotografie, pracoviště novodobých dějin bude shromažďovat dokumenty k politickému vývoji a historické pracoviště doklady k hospodářským, sociálním a kulturním dějinám. V podsbírce Slezského ústavu k dokumentaci současnosti prakticky nedochází, jelikož původce zanikl. Činnost nástupnických pracovišť Slezského ústavu i jiných součástí SZM je však průběžně dokumentována v rámci muzeologické podsbírky.

V současné době rozvoj sbírkotvorné činnosti v SZM naráží zejména na problém neexistence centrálního depozitáře a na to, že jsou sbírky uloženy v několika objektech, které jsou nevyhovující jak z hlediska prostorového, tak z důvodu stavu jednotlivých objektů. Přírodovědné sbírky jsou uloženy v objektu Blücherova paláce, který je zároveň kulturní památkou. Poslední větší opravy zde proběhly v 80. letech 20. století. Budova vykazuje statické závady, nevyhovující izolace narušují základové zdivo. Generální rekonstrukce objektu je v národním investičním plánu zařazena na rok 2024.

Společensko-vědní sbírky jsou uloženy v budově bývalého františkánského kláštera, který je rovněž kulturní památkou. Jak prostorově, tak z hlediska technického stavu je objekt nevyhovující pro uložení sbírek. Do objektu nebylo možno investovat finanční prostředky, protože na něj byl uplatněn nárok v rámci církevních restitucí. Nárok uplatnila Československá provincie Milosrdných sester Panny Marie Jeruzalémské. Po několik let trvajícím soudním sporu byl dne 25. 6. 2020 byl Okresním soudem v Opavě vynesena rozsudek, který určuje SZM navrácení objektu církvi. Ačkoliv se SZM proti rozsudku odvolalo ke Krajskému soudu v Ostravě, je nutno počítat s možností, že Krajský soud v Ostravě potvrdí rozsudek Okresního soudu v Opavě a objekt bude v následujících letech Československé provincii Milosrdných sester Panny Marie Jeruzalémské vydán a sbírky zde uložené bude nutno přestěhovat do jiného objektu. Menší část společensko-vědních sbírek (muzeologická podsbírka a podsbírka Slezského ústavu) je uložena v objektu oddělení ochrany sbírkových předmětů. Přestože prostory po technické stránce vyhovují, kapacitně nedostačují pro budoucí rozšiřování předmětných podsbírek.

Oddělení historického výzkumu má své sbírky uloženy v jednom křídle paláce Razumovských (ředitelství muzea) a v budově, kde sídlí. Oddělení archeologie využívá k uložení sbírek depozitární budovu v Arboretu Nový Dvůr, která byla původně určena k uložení sbírky dendrologie a herbářů. Ty jsou uloženy ve vyčleněné části objektu, který byl vybaven kompaktními a slouží převážně pro uložení archeologických sbírek a nálezů ze

záchranných archeologických výzkumů. Oddělení Národní památník II. světové války má svůj depozitář přímo v areálu, s ohledem na intenzivní akviziční činnost však objekt výhledově nebude prostorově dostačovat.

Z uvedených důvodů SZM již několik let hledá pozemek k výstavbě depozitáře či objekt, který by bylo možno upravit na depozitář. V současné době probíhají jednání o odkupu vhodného objektu. V závislosti na výsledku těchto jednání bude následně nutno stanovit harmonogram stěhování jednotlivých podsbírek.

3. Zásady dalšího rozvoje sbírkotvorné činnosti odborných pracovišť SZM

V období let 2022-2027 jsou pro jednotlivá pracoviště vytyčeny níže popsané priority, jejichž cílem je dopomoci k systematickému rozšiřování sbírkového fondu, zaplňování „bílých míst“ v rámci podsbírek a zkvalitnění dokumentace současnosti, jejímž podstatným kritériem je dlouhodobá udržitelnost dobrého fyzického stavu sbírkových předmětů. V návaznosti na tuto akviziční strategii jsou také definovány střednědobé úkoly v oblasti péče o sbírky, digitalizace a zálohování dat:

Oddělení společenských věd

Divadelní pracoviště

Charakteristika

Tato oborová část sbírky obsahuje předměty z oblasti profesionálního i ochotnického divadla, rozdělených do dvanácti tematických skupin (Charakteristika jednotlivých fondů na webových stránkách SZM – Divadelní podsbírka). Nejrozsáhlejší je fond programů a plakátů, fotografií a divadelních textů, k nejvýznamnějším patří fond scénografie a loutek. Divadelní sbírka k 31. 12. 2020 vykazuje 45 714 jednotek/předmětů. Sbírkové předměty pocházejí převážně ze Slezska, severní a střední Moravy, s přesahující vazbou na různé části republiky a zahraničí. Sbíрка zahrnuje různorodý materiál: papír, textilie, modelovací hmoty, dřevo, kov apod.

Akviziční plán

Divadelní podsbírka bude i nadále doplňována dle možností ve všech dvanácti stávajících fondech z pohledu historiografie i s vazbou na dokumentaci současnosti. Budou mapovány divadelní aktivity v oblasti činoherních a loutkářských, profesionálních i amatérských souborů a divadel, zahrnující zejména programy a plakáty, dobové tiskoviny k inscenacím, fotografie, scénografie, loutky a loutkové dekorace, pozůstalosti herců, režisérů apod. Akvizice budou prováděny sběrem, darem, v případě finančních prostředků koupí (kde je potřeba systematicky doplňovat scénografický fond s výběrem výtvarníků v rámci sledovaného regionu a fond loutek). Sběrná oblast je zaměřena na region Slezska, severní a střední Moravu tak, jak je nastavena koncepce od vzniku divadelního pracoviště (další samostatné odborné

pracoviště tohoto charakteru je až v Brně). Dokumentaci současnosti provádíme alespoň v základní dokumentaci, tj. programy, plakáty, event. fotografie apod. S ohledem na rozvoj digitální fotografie je nutno řešit i zálohování a evidenci těchto digitálních dat tak, aby byly plnohodnotným pokračováním sbírkových předmětů ve fondu JI Fotografie. Vzhledem k velkému počtu divadel a souborů se zaměřujeme zejména na profesionální divadla (tj. Slezské divadlo v Opavě, Národní divadlo moravskoslezské v Ostravě, Divadlo Petra Bezruče v Ostravě, Komorní scéna Aréna v Ostravě, Divadlo loutek Ostrava, Těšínské divadlo – polská i česká scéna, dnes i loutková scéna, Divadlo Šumperk, Moravské divadlo v Olomouci, Městské divadlo Zlín), z amatérských alespoň SVČ - Loutkové divadlo v Opavě, ostatní divadelní aktivity v regionu jsou mapovány jen příležitostně, neboť při tomto počtu a při dosavadním personálním obsazení je nutno tuto činnost provádět bohužel jen výběrově, což je u dokumentace divadla velmi problematické, neboť mnohá dokumentace zaniká s derniérou inscenace. Akviziční činnost v minulosti doplňovaly také tematické výstavy, které podporovaly zpracování a rozvíjely konkrétní okruhy v oblasti divadla, na což by bylo vhodné i nadále navazovat. V současné době má podsběrka význam nadregionální, republikový a tuto devízu je nutno udržet, neboť provázanost divadelních aktivit v rámci republiky je nezbytná a žádoucí i vzhledem ke skutečnosti, že působnost umělců se neomezuje pouze na daný region, ale je často celorepubliková, ne-li mezinárodní.

Se sbírkotvornou činností pracoviště úzce souvisí práce se získanými sbírkovými předměty a souvztažnost s budovanou podsběrkou, na jejímž základě je důležité rozšiřovat přehlednou a kvalitní dokumentaci - od zapsání přírůstku, nahlášení do CES, vč. katalogizace, event. rekatalogizace, ale i doplnění chybějících údajů u starších záznamů, provádění digitalizace a také zajištění ochrany sbírkových předmětů, jejich vhodné uložení a použití odpovídajícího obalového materiálu. Součástí práce je rovněž inventarizace předmětů v podsběrce, pravidelné provádění očisty přírůstků, konzervace a restaurátorské zásahy u sbírkových předmětů, které tuto péči nezbytně potřebují (zejm. fond loutek a loutkových divadel, fond kostýmů apod.), dále sledování a vyhodnocování klimatických podmínek v depozitářích, aktualizace lokačních seznamů, včetně zápůjček, přemístování předmětů apod.

Etnografické pracoviště

Charakteristika

Do dnešních dnů se podařilo ve Slezském zemském muzeu uchovat množství sbírkových předmětů etnografického charakteru, které byly získány v polovině 90. let 19. století, v souvislosti s přípravami Národopisné výstavy československé v Praze roku 1895. Tehdy byla shromážděna reprezentativní kolekce lidové kultury českého obyvatelstva opavského Slezska, která se po skončení výstavy stala základem národopisných sbírek Muzea Matice opavské. Sbírkový fond Muzea Matice opavské byl roku 1921 převeden do správy Slezského zemského muzea. V roce 1939 přešel do správy někdejšího zemského muzea také národopisný materiál z opavské pobočky Československého zemědělského muzea a v roce 1948 předměty z Městského muzea. Z Legionářského muzea se dochovaly amatérské fotografie zaměřené na náměty lidových krojů a lidových staveb z Haliče a z Rumunska. Zbytek sbírkových dokladů národopisného charakteru z doby před rokem 1949 pochází z akvizičních akcí bývalého zemského muzea. Druhá světová válka způsobila národopisným

sbírkám velké škody. Z dochovaných zbytků sbírkových fondů uvedených institucí byl vytvořen roku 1950 základ etnografického fondu Slezského muzea. V následujících letech provádělo pracoviště systematický sběr národopisného materiálu na území Opavského i Těšínského Slezska. Časově podsírka pokrývá převážně druhou polovinu 19. a první polovinu 20. století. V současné době sbírkový fond obsahuje 54 941 předmětů.

Akviziční plán

Cílem akviziční strategie v následujících letech bude systematické doplňování celé podsírky v rámci obecné dokumentace regionu Slezska a severní Moravy s přesahujícími vazbami na okolní historické země. Všechny stávající sbírkové fondy (textil, lidové umění, pracovní nářadí, lidový nábytek, keramika, varia, grafika a badatelský archiv) budou doplňovány o dvojrozměrné a trojrozměrné artefakty dokumentující zaměstnání venkovského obyvatelstva a obyvatel malých řemeslnických měst, jejich každodenní život, oděv, bydlení, projevy sociální a duchovní kultury od konce 18. století až do současnosti. Pozornost bude soustředěna také na předměty denní potřeby, tzv. každodennost 20. a 21. století. Budou doplňovány vývojové mezery v jednotlivých fondech, zejména ve fondu domácího a řemeslného nářadí, ve fondu textilu, keramiky a varií, buď vlastní dokumentační sběrnou činností, formou darů, převodů, ale také úplatnou akviziční činností. V případě dostatku finančních prostředků bude prováděna výběrová akvizice zaměřená na konkrétní doplňování jednotlivých fondů a tím systematicky doplňován chybějící sbírkový materiál. Prioritou akviziční činnosti v tomto případě bude rozšíření fondu lidového umění o současnou regionální dřevorezbu a malbu na skle. Akceptace akvizic formou nákupů bude i nadále probíhat na základě jednání Poradního sboru pro sbírkotvornou činnost nebo schválením per rollam. Snahou je získávat kvalitní a dosažitelné doklady, a tak organicky doplňovat a dotvářet etnografickou podsírku. V případě darů však není možné plánovat, čím bude sbírka obohacena. Cíle akviziční strategie určitě také ovlivní plánovaná prezentační činnost. Samostatnou a podnětnou kapitolou z hlediska budoucích akvizic budou pozůstalosti významných etnografů a regionálních národopisných pracovníků. Nové akvizice budou průběžně digitalizovány a evidenční záznamy systematicky doplňovány, zejména o fotodokumentaci. Sbírkotvorná činnost by měla respektovat také stávající stav a kapacitu depozitářů. Vzhledem k jejich naplněnosti není možné plánovat akvizice nábytku a rozměrného zemědělského nářadí. Podsírka se dá rozšiřovat pouze o předměty dvojrozměrné a trojrozměrné předměty menší velikosti. Výhledově je proto nutné zajistit nové odpovídající prostory pro uložení sbírek. Ideálním stavem by bylo, v případě nových prostor, lokalizování všech sbírkových předmětů jedné podsírky v samostatných prostorách.

Uměleckohistorické pracoviště

Charakteristika

Základem podsírky jsou sbírky bývalého Uměleckoprůmyslového muzea, jež byly v období první republiky významně doplňovány především akviziční činností Dr. E. W. Brauna a také předměty z Muzea Matice opavské v roce 1921 a v roce 1948 předměty z opavského Městského muzea. V poválečné době sbírku doplnily mnohé dary a další akvizice. Fond zahrnuje řadu souborů, které svým významem výrazně přesahují hranice ČR a jsou v

evropských odborných kruzích známy a byly publikovány i prezentovány na významných výstavách v ČR i v zahraničí. V současné době je sbírka výtvarného umění rozdělena do šestnácti fondů – malířství, sochařství, fotografie, grafika, keramika, porcelán, sklo, stříbro, cín a ostatní kovy, textil, nábytek, hodiny, drobnosti, grafické štočky a pozůstatosti výtvarných umělců. Širší specializace pracoviště je zaměřena na vybrané soubory evropského výtvarného a užitného umění od gotického uměleckohistorického slohu po moderní výtvarné umění 20. století a na umělecká řemesla v českých zemích, užší odborná orientace směřuje k malířské a sochařské tvorbě severní Moravy a Slezska. V současné době čítají sbírky přes 40 tisíc kusů sbírkových předmětů.

Fond malířství zahrnuje celou řadu významných děl slezské i evropské provenience, která činí tento fond naprosto výjimečným v evropském měřítku. Z nich gotický sloh reprezentují např. oltářní křídla tzv. Mistra lineckého oltáře z 30. let 15. století, díla renesance s gotickými pozůstatky např. Triptych z kostela sv. Martina v Tošovicích, desková malba Mistra Polingského oltáře, deskové malby německého malíře Hanse Leonharda Schäufoleina a Andrese Hallera, renesanční manýru ukazuje heraldicky ojedinělý kruhový epitaf Jindřicha Vachty z Pantenova a obraz Sv. Máří Magdalény z antverpského prostředí. Renesanční kolekci doplnila díla zakladatele tzv. Antverpské školy Quentina Massyse, zástupců italské malířské školy Nicoly Giolfino a mladšího Jacopa Bassana. Nespornou uměleckou kvalitu nese značná část obrazů mistrů barokního vlámského a holandského malířství (výběrově Franse Franckena, Jana Andrey Lievense, Nicolase Berghema) nebo Švéda Martina van Meytense, Francouze Simona Voueta, Němce Johanna Heinricha Schönfelda, italských představitelů Paola de Matteise, Carla Dolciho, již rokokového Giuseppeho Nogariho nebo Nicolo Renieriho. Významná je kolekce autorů z prostředí rakouského a německého 18. století (Josef Winterhalter ml., Johann Christian Brandt, Paul Troger, Franz Anton Palko, Franz Anton Maulbertsch). Hojně zastoupeni jsou tvůrci moravští a slezští, např. díla Jana Kryštofa Handkeho, Josefa Pilze, Ignáce Günthera, Antona Blasche, Josefa Ignáce Sadlera, Ignáce Raaba, Johanna Frömela, Georga Flegela, a studenta Paula Trogera Franze Xavera Wagenschöna. Sbírkou obsahují velkou kolekci prací vedutisty Franze Biely. Dále se ve sbírkách nachází např. obraz Petra Brandla. Součástí fondu malířství 19. století jsou ucelené kolekce děl moravských a slezských uměleckých rodin Kutzerů, Altů, Theerů, Heizů, Templerů (především Rudolfa Templera). Výlučnými díly české výtvarné scény jsou práce Josefa a Antonína Mánesových, Antonína Chittussiho. Slezské prostředí přelomu 19. a 20. století prezentují Egon Josef Kossuth, Josef Maria Olbrich, Adalbert Willmann, Rudolf Quittner, krajináři Erich Hürden, Ida Pauper, Willy Paupie, Fritz Raida, kresby Heleny Schöhlz-Železné. Rozsáhlá je kolekce malíře Adolfa Zdrzilovy. Německou výtvarnou scénu reprezentují např. Hans Ranzoni, Hans Thoma, Carl Moll a další. V minulosti se zpracovávala díla a pořádaly výstavy věnované nejen Adolfu Zdrzilovi, ale také jiným slezským malířům německé národnosti, např. Albertu Ferenzovi. Již dříve zpracovávanými, a stále živými tématy jsou osobnosti Paula Gebauera Raimunda Moslera, Richarda Assmanna, Fritze Krusperského, Helmuta Krommera aj. Mezi význačné osobnosti slezské malířské scény 20. století, zastoupené ve sbírkách, patří Helena Salichová, Valentin Držkovic, Ferdiš Duša, Vilém Wünsche, Vilém Balarin. Výlučné postavení v rámci sbírky českých autorů zauímají nejnovější přírůstky - obrazy Františka Drtikola, Václava Radimského, Otakara Nejedlého, Emila Filly, Antonína Procházky a Josefa Lady.

Součástí malířského fondu je také velmi cenná sbírka kreseb, mezi nimiž lze nalézt světoznámé italské autory jako Sebastiano Ricci, Domenico Zampieri (Domenichino), Giulio Romano, Giovanni Battista Tiepolo, nebo Philip Otto Runge, Bartholomeus Spranger, Franz Anton Maulbertsch a mj. početný soubor kresebných návrhů sakrálního mobiliáře od Bernarda Kutzera. atd.

Sbírka sochařství zahrnuje výjimečná díla evropské i slezské gotiky, soubor italských štukových a keramických reliéfů z dílen Robbiů (Luca della Robbia), Antonia Rossellina a Benedetta da Maiana. Mimořádná je také kolekce drobné plastiky italské (Giovanni de Donati, Mino da Fiesole, Girolamo Campagna), rakouské (Tilman Riemenschneider), španělské i německé provenience (Simon Trogger) 17. a 18. století. V souboru více než 550 plastik dále vyniká kolekce skulptur slezské provenience, např. dřevořezba Sedící Madony z 30. let 14. století nebo plastika tzv. Stojící Madony ze Supíkovice z 3. čtvrtiny 15. století. Významná je kolekce slezského sochaře Ondřeje Schweigela, Bernarda Kutzera, díla Johanna Georga Lehnera, Josefa Winterhaldera st. Fond sochařství doplňují díla Heleny Schölez-Zelezné. Nejnovějším přírůstkem do sbírky jsou díla z pozůstalosti sochaře Bedricha Stefana. Rozsáhlý soubor evropské grafiky zahrnuje produkci 15. až 20. století širokého námětového rejstříku. Nedílnou součástí fondů pracoviště tvoří i sbírky uměleckého řemesla, časově pokrývající období zhruba od 13. století do současnosti. Svou vysokou úroveň je pozoruhodný soubor produkce vídeňské porcelánky, porcelánky v Míšni, ale také díla z prostředí polského Slezska – proskovská fajáns a kamenina, hlivická fajáns, kusy anglické Wedgwoodské kameniny, a kolekce italské renesanční majoliky (např. Marcantonio de Sforza) a španělské majoliky (např. dílna Talavera dela Reina). Sbírka skla představuje průřez výroby od 14. do 20. století hlavně v českých zemích. Ve válkou těžce poškozené sbírce textilií je dochováno několik desítek vzorků koptských látek, řada renesančních gobelínů, velmi významná je kolekce liturgických oděvů.

Fond nábytku zahrnuje cenné kusy italského renezančního nábytku, cenné barokní sekretáře, španělská křesla i kvalitní kusy empírového nábytku. Součástí sbírky jsou i díla 20. století, např. Bílá ložnice navržena arch. Štěpánkem pro rodinu podnikatele Plháka, vyrobená v uměleckých závodech v Brně. Umělecko-historické sbírky obsahují také pozůstalosti Edmunda Wilhelma Brauna a slezských regionálních výtvarníků 20. století – např. Ferdiše Duši, Valentína Držkovice, Viléma Wünsche, Františka Žemličky, Albína Poláška, Karla Vávry, Heleny Salichové a Elišky Servátkové.

Takřka všechny fondy jsou průběžně doplňovány především prostřednictvím darů a nákupů. Velmi důležitým fondem v rámci muzea je tzv. Braunův archiv bývalého ředitele Edmunda Wilhelma Brauna, který má mimořádný dokumentační význam protože obsahuje fotografické materiály, ale i osobní korespondenci ředitele se zahraničními institucemi a osobnostmi slezské výtvarné scény, a tím mapuje dění v českém Slezsku 1. poloviny 20. století.

Akviziční plán

Akviziční činnost byla dosud prioritně směřována k dokumentaci výtvarného života 20. století ve Slezsku. Důvodem byla zejména stále ještě aktuální dostupnost těchto děl jak u soukromých sběratelů, tak v internetových aukcích, a především příznivá cena, která se bude logicky z časových i sortimentních důvodů navyšovat. Z tohoto důvodu bylo prioritní zaměření na regionální výtvarníky jak z oblasti malířství, sochařství, keramiky a dalších

odvětví, jejichž pozůstalost již je ve správě SZM s cílem doplnit jejich tvorbu jak uměleckými díly, tak dokumenty z jejich života. Akvizice uměleckých děl předních slezských výtvarníků jsou zvláště v poslední době minimální, a to zejména s ohledem na nabídku na internetu za často přemrštěné ceny. Sbírkotvorná činnost bude proto stále intenzivněji odkázaná na vlastní terénní výzkum, zahrnující nejen mapování architektonických či sochařských realizací v exteriéru, ale především osobní kontakty s tvůrci či jejich dědici, ať již prostřednictvím privátních návštěv atelierů výtvarných umělců či cílenými návštěvami výstav a výtvarných přehlídek.

Společný rys plánované akviziční činnosti většiny oborových částí sbírky představuje doplňování předmětů, které chybí v rámci systematizace dané problematiky. Možnosti a způsoby pořízení se liší dle aktuálních podmínek na trhu se starožitnostmi.

Hlavním předpokladem koncepční práce s jednotlivými sbírkami je znalost skutečného stavu, který je dlouhodobě zjišťován periodickou roční inventarizací. První patnáctiletý cyklus byl ukončen v roce 2017. Aktuální inventarizační období je vymezeno léty 2018-2038.

Přirůstky jsou získávány několika způsoby. Akvizice formou nákupu reprezentují v současné době jeden z významných nástrojů aktivní sbírkotvorné politiky muzea. Úplatná akvizice je často nutná zejména v případě dokumentace současnosti pro sbírky společenskovedního charakteru. Vedle standardních situací, kdy nákup projednává Poradní sbor pro sbírkotvornou činnost, byly a jsou předměty do sbírky nakupovány i ve zrychleném řízení, kdy hrozí vážné riziko, že přílišná liknavost bude znamenat ztrátu předmětu, o který má muzeum zájem. V případě akvizic mimořádného významu je důležitý proces příspěvků z Integrovaného systému ochrany movitého kulturního dědictví – kapitola C. Důležitým nástrojem pro bezúplatné převody jsou akvizice z tzv. z odúmrtí.

Historické pracoviště

Charakteristika

Historická podsírka SZM je rozčleněna do 17 fondů, tvořených různorodým materiálem (nábytek, pečeti, prapory, střelecké terče, průmyslové výrobky, fotografie, osobní pozůstalosti atd.). Tato tematická pestrost, v porovnání s ostatními úzeji tematicky zaměřenými podsírkami, pochopitelně klade zvýšené nároky na depozitární uložení předmětů.

Akviziční plán

Akviziční činnost historického pracoviště se dlouhodobě soustředí zejména na historicky významné fenomény a osobnosti spjaté s regionem. Podstatná část nově nabytých sbírkových předmětů je získávána darem nebo sběrem. Akvizice jsou částečně získávány díky aktuálním výstavním počínům a s nimi spojené cílené akviziční kampani. Touto formou se předpokládá zejména rozšiřování podsírky o předměty denní potřeby z 19. a 20. století. Řada dokumentačně cenných sbírkových předmětů, obohacujících fond heraldiky a vexilologie, je dlouhodobě získávána díky úzké kooperaci se Zemským archivem v Opavě, a to převodem z některých dříve neuspořádaných fondů této archivní instituce. Rovněž se předpokládá pokračování spolupráce se státním Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových, od nějž pracoviště již v minulosti získalo hodnotné akvizice. Oproti předchozímu období je

zamýšlena užší kooperace se současnými, v regionu činnými tradičními průmyslovými podniky (strojírna Brano, Mondelez čokoládovny (Opavia), Teva (Galena), Mlýn Herben a další) v oblasti dokumentace současnosti. Významnou hrozbou pro další rozvoj sbírky je kromě snížení objemů finančních prostředků na úplatné akvizice především akutní nedostatek deponitárních prostor.

Muzeologické pracoviště

Charakteristika

Podsbírka, čítající přibližně 9000 kusů předmětů, sestává z několika fondů. Základ (cca 70 % podsbírky) tvoří materiály k činnosti muzeí na území českého Slezska a severní Moravy od 60. let 20. století po současnost. Jedná se o fond map a plánů zahrnující faksimile a xerokopie map historických zemí českého státu od 17. do 19. století, politických okresů, zemského zřízení a správního dělení ve 20. století. Najdeme zde též hospodářské, církevní a demografické mapy. Další je fond plakátů uchovávající plakáty z výstav a expozic převážně z provenience muzeí v Moravskoslezském kraji v období od 50. let 20. století do současnosti, výjimečně i starší. Fond tištěná neperiodika se skládá z nepravidelně vydávaných informačních a propagačních materiálů (průvodce, letáky, katalogy výstav), a to nejen českých, ale i zahraničních muzeí. Posledním fondem je původní muzejní majetek schraňující trojrozměrné předměty pocházející z činnosti SZM (cedule, razítka, vitríny či modely expozic). Vedle sbírkového fondu existuje také rozsáhlá doprovodná dokumentace.

Muzeologická sbírka se skládá převážně z materiálů z provenience muzeí bývalého Severomoravského kraje, zastoupeny jsou však také další československá muzea. V menší míře, zhruba z 20 %, tvoří podsbírku též dokumenty ze zahraniční, hlavně evropské produkce. Nejvíce materiálů pochází z období 70. až 90. let 20. století., vyskytují se však také mladší nebo starší dokumenty. Sbírka obsahuje rovněž duplikáty a multiplikáty některých předmětů. Nejen svým rozsahem je sbírka jedinečná, a to nejen v rámci celé republiky, ale i nejbližších zemí. Obdobný materiál je v některých větších muzeích obvykle součástí muzejních archivů, nikde však není chráněn celistvě jako sbírka muzejní povahy.

Akviziční plán

V předešlých letech probíhal zejména sběr materiálů k současné činnosti SZM a dalších paměťových institucí Slezska a severní Moravy. Shromažďovány byly zejména plakáty, letáky, pozvánky, scénáře výstav, propagační dokumenty a další písemnosti. Již méně byl doplňován fond Původní muzejní majetek.

V následujícím období se bude akviziční strategie podsbírky odvíjet v několika hlavních liniích. Samozřejmě bude pokračovat průběžný sběr dokumentů k aktuální činnosti Slezského zemského muzea a dalších paměťových institucí v ČR, především pak v oblasti Slezska a severní Moravy (pozvánky, plakáty, scénáře výstav a expozic atd.). Stejně tak se předpokládá pokračování dokumentace muzejních a muzeologických trendů v mezinárodním kontextu, a to především ve formě sběru propagačního metodického materiálu významných tuzemských i zahraničních institucí. Důraz bude kladen také na průběžné rozšiřování fondu Původní muzejní majetek, především prostřednictvím akvizic vyřazeného vybavení odborných pracovišť a výstavních objektů SZM. Zároveň bude pokračovat průběžný sběr materiálů k

historii a činnosti SZM od současných a bývalých zaměstnanců, případně jejich dědiců. Takto shromážděné akvizice budou využitelné pro badatelské a zejména prezentační účely. Očekává se také průběžné doplňování relevantních materiálů zahraniční produkce, které však bude záviset na celkovém vývoji zahraničních kontaktů SZM.

Dalším úkolem pro následující léta zůstává systematické zpracování materiálů z doprovodné dokumentace, zejména pak dokumentů vzešlých z činnosti Krajské kronikářské rady a Krajské muzejní rady před rokem 1989. Uvedené dokumenty, shromážděné dr. Vladimírem Tkáčem, budou katalogizovány a zařazeny do sbírkového fondu. Předpokládá se též jejich následné využití v publikační a prezentační činnosti pracoviště, mj. v rámci programu DKRVO.

Dále v příštích letech proběhne katalogizace materiálů k činnosti výstavního oddělení SZM, jež jsou zatím zařazeny v doprovodné dokumentaci.

Vzhledem k charakteru předpokládaných akvizic lze předpokládat, že drtivá většina přírůstků bude získána darem či sběrem. Případné úplatné akvizice lze očekávat spíše výjimečně, zejména při eventuálním odkupu významných pozůstalostí bývalých muzejních pracovníků.

Numismatické pracoviště

Charakteristika

Podsbírka zahrnuje mince, medaile, žetony, známky, nouzová platidla, papírová platidla, vyznamenání, řády, písemné pozůstalosti numismatiků a části nálezových celků mincí. Fond I – mince představuje numismatický materiál torzovitě mapující mincovní činnost v regionu v minulých obdobích – ražby opavského, krnovského a těšínského knížectví, sporadicky jsou začleněny i konvoluty reprezentující vládní mincovnictví Koruny české. Fond II – medaile zahrnuje konvolut medailí, jehož jádro tvoří jáchymovské medaile z 16. a 17. století, a malá kolekce medailí dokumentující události spojené s mírem v Těšíně roku 1779, v souboru jsou zastoupeny rovněž medaile spolků, osobností a měst - nejen ze slezského regionu. Fond IIIA – papírová nouzová platidla představuje rozsáhlý soubor nouzových papírových platidel rakouských a německých měst a obcí z období 1916-1922. Fond IIIB – papírová platidla představují torzovité celky od prvního decennia 20. století do současnosti. Fond IV – řády a vyznamenání zahrnuje přes 400 položek řádů, čestných vyznamenání a odznaků. Převažují rakousko-uherská a československá vyznamenání, zastoupeno je rovněž několik dekorací opavského spolku Schlaraffia. Fond V - nálezy zahrnuje jak depoty, tak také nálezy jednotlivých mincí z regionu i mimo region, zastoupeny jsou nálezy z Hostašovic, Třebovic, Horních Hoštic, Bolatic, Nových Lublic, Opavy a nejbližšího okolí. Fond VI – rukopisný materiál zahrnuje pozůstalosti především dvou opavských numismatiků Fr. Papouška a E. Bittnera. Fond VII – ostatní pomocný materiál zahrnuje doprovodný materiál k numismatickým reáliím jako spořitelní knížky, pojišťovací smlouvy a např. diplomy provázející udělované medaile.

Akviziční plán

Předpokládá se průběžné doplňování sbírky formou úplatných i neúplatných akvizic, zejména prostřednictvím spolupráce s numismatickými sdruženími i soukromými sběrateli. V tomto směru se lze opřít o síť dlouhodobých tuzemských i zahraničních (zejména polských)

spolupracovníků. Na základě zkušeností z předešlého období lze také očekávat příležitostné akvizice formou odúmrťí.

Oddělení archeologie

Charakteristika

Prostorové podmínky Oddělení archeologie jsou uspokojivé. Sbírkový fond je rozmístěn v několika lokacích (Depozitář v Herbáriu v Arboretu v Novém Dvoře, budova 33B na Nádrazním okruhu, prostor v suterénu budovy ředitelství apod.). V roce 2019 byly kompletovány všechny police v kompaktoch v depozitáři v Arboretu, což umožnilo umístění dalších nálezů z výzkumů Oddělení archeologie Slezského zemského muzea, ale i povinného přijímání nálezů z výzkumů jiných státních oprávněných institucí (především Archeologického ústavu AV ČR Brno, v. v. i.).

Akviziční plán

V dalších letech dojde v rámci činnosti na poli záchranné i preventivní archeologie k nárůstu nálezového fondu oddělení. Především terénní aktivity dle zákona 20/1987 Sb. přinášejí stále nové akvizice, které bude nutné deponovat. V rámci sbírkotvorné činnosti bude od roku 2022 Oddělení archeologie v návaznosti na projekt PAS AM ČR Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. a Archeologického ústavu AV ČR, Praha, v. v. i. přijímat do sbírek nálezy tzv. spolupracovníků (laiků a amatérů) při jejich regulované a jasně specifikované prospekční činnosti detektorových průzkumů na daných územích.

Nové akvizice vznikají rovněž v rámci spolupráce s veřejností, především s různými spolky (Archeo Silesia apod.). V následujícím období se předpokládá významné doplnění fondu zejména o nálezy z období II. světové války v souvislosti s plněním úkolů v rámci programu DKRVO. Díky personálnímu posílení oddělení o dva techniky a konzervátora je možno nové nálezy zabezpečit a zpracovat téměř okamžitě.

Oddělení historického výzkumu

Novodobé dějiny

Charakteristika

Podsírka vznikla roku 2006 z části sbírkového fondu někdejšího Muzea revolučních bojů a osvobození (MRBO) v Ostravě. Podsírka shromažďuje zejména písemné a fotografické materiály k dějinám Slezska a severní Moravy ve 20. století, její součástí je však také fond obrazů, obsahující zejména díla z 2. poloviny 20. století. Hodnotnou součástí tvoří také fond vzpomínek.

Akviziční plán

V následujícím období se předpokládá další doplňování sbírkového fondu dokumenty k sociálním a válečným dějinám regionu coby tradičním hlavním tématům podsírky .

Zároveň se jeví jako potřebné doplnit podsбірku o dokumenty k těm z témat novodobé historie regionu, jež byla v bývalém MRBO z ideologických důvodů přehlížena. Sem spadá např. problematika legií v první světové válce, činnost pravicových a středových politických stran a hnutí před rokem 1948 apod. V minulých letech se tematicky osvědčily tzv. sběrné dny, kdy byly na základě mediálních výzev ze strany SZM od veřejnosti shromažďovány artefakty ke konkrétním tématům, aktuálním výročím apod. Do budoucna se předpokládá pokračování tohoto trendu. Dalším nástrojem systematické akviziční činnosti nadále zůstává spolupráce se sběratelskými a antikvářskými kruhy. Zároveň se zamýšlí postupný přepis nahrávek vzpomínek pamětníků, pořízených v letech 2011-2015 v rámci projektu NAKI tak, aby přepisy mohly rozšířit fond vzpomínek v rámci podsбірky.

Dalším tradičně důležitým tématem podsбірky je dokumentace současnosti, která patřila i k prioritním úkolům MRBO. Aktuálně je dokumentace současnosti zajišťována zejména formou spolupráce s orgány veřejné správy a samospráv a shromažďováním novinových výstřižků apod. V souvislosti s pandemií COVID-19 byla realizována mediální výzva k veřejnosti, na jejímž základě byla shromážděna řada dokumentačního materiálu. V rámci koordinace dokumentace současnosti s jinými pracovišti SZM se v příštím období pozornost zaměří primárně na sledování politického vývoje sběrové oblasti.

V příštích letech se také předpokládá rozšiřování nových fondů. V případě čerstvě budovaného fondu textilu je nutno se zaměřit na shromáždění typizovaných zástupců základních typů konfekce, reprezentujících různá období a módní styly. Taktéž panuje snaha o získání exemplářů hlavních módních značek, běžných v průběhu 20. století v tuzemském prostředí. Fond knižní kultury bude nadále doplňován publikacemi, jejichž grafické zpracování má signifikantní uměleckou hodnotu. Určujícím faktorem tedy není obsah publikace, ale její výtvarná podoba.

Slezský ústav

Charakteristika

Podsбірka shromažďuje dokumenty k historii někdejšího Slezského studijního ústavu a Slezského ústavu Československé akademie věd v období od 40. do 90. let 20. století. Většinu sbírkových předmětů tvoří fotografie a písemnosti. Vedle interní agendy původce tvoří součást podsбірky také tzv. folkloristický archiv, vytvořený v rámci terénních výzkumů ústavu v rozmezí let 1946-1961. V předešlém období byla správa podsбірky poznamenána opakovanými personálními změnami na pozici kurátora.

Akviziční plán

Do budoucna se jeví jako potřebné jednak zpracování dosud nezapsaných materiálů z tzv. pomocné evidence, jednak rozšíření akviziční práce mezi bývalé pracovníky Slezského ústavu a jejich rodinné příslušníky. V prvním případě se jedná zejména o katalogizaci a digitalizaci pozůstalosti paleobotanika a sběratele bibliofilii Emanuela Opravila, kterou se v roce 2020 podařilo doplnit novými přírůstky. Z předchozího období trvá úkol zpracování pozůstalosti folkloristy Antonína Satkeho, jež je využívána v badatelské a publikační činnosti oddělení, k jejímu zápisu do sbírky však zatím nedošlo. V druhém směru akviziční činnosti je zapotřebí systematicky oslovovat osoby, spojené s někdejší činností ústavu, s prosbou o poskytnutí

tematicky relevantních artefaktů či vzpomínkových textů. V daném směru se v současnosti osvědčuje např. spolupráce s rodinou prvního tajemníka Slezského ústavu Jana Rohla, jehož memoáry byly v roce 2020 publikovány v rámci programu DKRVO.

Oddělení přírodních věd

Přírodní vědy patří mezi „terénní“ disciplíny, proto je velká část sbírkového materiálu získávána především vlastním sběrem, a to buď v rámci speciálně zaměřených výzkumných prací v terénu, nebo při obecné dokumentaci ve sběrné oblasti muzea.

Entomologie

Charakteristika

Podsbírka je tvořena osmi fondy hmyzu (Insecta = Hexapoda): Coleoptera (brouci; asi 58 % sbírkového fondu), Diptera (dvoukřídli; asi 20 %), Lepidoptera (motýli; asi 16 %), Hymenoptera (blanokřídli; asi 5 %); další 4 fondy obsahující řády Heteroptera (ploštice), Orthoptera (rovnokřídli), Odonata (vážky) a ostatní malé hmyzí řády dohromady tvoří jen asi 1 % podsbírky. Kromě hmyzu jsou drobným podílem (asi 0,03 %) zastoupeny také další skupiny členovců (korýši – Crustacea, pavoukovci – Chelicerata, primitivní vzdušnicovci). Podsbírka obsahuje řadu speciálních kolekcí, např. Lamellicornia – listoroží brouci (celosvětově), Parnassiinae – jasoni (celosvětově), Zygaenidae – vřetenušky (Eurasie), dvoukřídli (Diptera) skupiny Acalyptrata (Palearktická oblast) včetně speciálních kolekcí čeledí Sphaeroceridae a Anthomyzidae, ale také jednotlivin, z nichž nejhodnotnější jsou typové exempláře (téměř 1 100 kusů), četné unikáty a rarity. Nejvíce typového materiálu se nachází ve fondech Coleoptera (zejména z čeledí Carabidae, Cerambycidae, Silphidae a skupiny Lamellicornia), Lepidoptera (hlavně z Parnassiidae a Zygaenidae) a Diptera (především z čeledí Sphaeroceridae, Limoniidae a Anthomyzidae). Významné jsou také dokumentační kolekce z průzkumů biodiverzity Diptera Acalyptrata v chráněných územích (např. z rašelinišť v ČR nebo biosférických rezervací Bukovské vrchy a Poľana na Slovensku).

Akviziční plán

Muzejní taxonomický, faunistický i bionomický výzkum hmyzu je většinou prováděn v rámci výzkumných projektů financovaných z různých interních i externích zdrojů a je často provázán s dalšími výzkumnými organizacemi, které na řešení projektů spolupracují. Multiautorská spolupráce (často mezinárodní) je zejména nutná při výzkumech biodiverzity větších územních (často chráněných) celků. Takový výzkum, který zahrnuje odchytové terénní práce, významně přispívá k obohacení sbírkového fondu a tyto akvizice pak slouží jako materiálová dokumentace stavu biodiverzity na daném území a v daném čase.

Botanika

Charakteristika

Botanická podsbírka je tvořena herbářovými doklady mechorostů, cévnatých rostlin, hub, lišejníků a řas. Nejpočetněji jsou zastoupeny mechorosty, cévnaté rostliny a lišejníky. Mimo herbářový materiál sbírky jsou součástí podsbírky i zoocecidie, hyponomy a modely hub. K nejvýznamnějším dokladům patří typové materiály. Celkem je součástí botanické podsbírky 1 095 herbářových položek typových materiálů, z toho je 34 hub, 45 lišejníků, 21 játrovek, 979 mechů a 16 cévnatých rostlin. Z hub jsou mezi typy zastoupeny zejména druhy rodu *Phyllosticta*, *Cercospora* nebo *Helicoma*. Z lišejníků je nejvíce zastoupen rod *Lecanora*, *Buellia* nebo *Usnea*. Mezi nejčastější typové položky játrovek patří zástupci rodů *Cephalozia*, *Frullania*, *Lophozia* nebo *Marsupella*. Nejvíce typových materiálů obsahuje sbírka mechů. Je to především díky tomu, že její součástí je herbář E. Bauera. K typovým materiálům mechů patří např. druhy rodů *Acroporium*, *Amblystegium*, *Anoetangium*, *Anomodon*, *Barbula*, *Brachythecium*, *Bryum*, *Calliergon*, *Campylopus*, *Dicranella*, *Dicranum*, *Fissidens*, *Grimmia*, *Hypnum* s. l., *Leucobryum*, *Meteorium*, *Papillaria*, *Philonotis*, *Polytrichum*, *Rhynchostegium*, *Syrrhopodon*, *Thuidium*, *Vesicularia* nebo *Webera* (*Pohlia*).

Akviziční plán

Strategie získávání herbářových položek bude pokračovat stejným způsobem jako doposud, tj. bude se odvíjet od odborného zaměření kurátora botanické podsbírky a probíhajících či připravovaných výzkumů. Akviziční činnost má tedy do budoucna především za cíl rozšířit množství položek mechorostů z rodu *Orthotrichum*, dále navýšit počty položek invazních rostlin a okrajově také sběry i jiných zástupců vyšších cévnatých rostlin a mechorostů. Naprostá většina sběrů bude získána vlastním sběrem, který většinou probíhá v rámci terénního výzkumu, či při řešení zmíněných grantových aktivit. Minimální množství sběrů potom bude získáváno darem, zatímco nákupem to s vysokou pravděpodobností nebudou žádné položky.

Geologie a paleontologie

Charakteristika

Podsírka je členěna na dva fondy – mineralogický (nerosty) a petrografický (horniny). Horniny jsou provázeny 2 000 ks mikroskopických výbrusů. Mezi horninami převažují metamorfity a vyvřeliny ze Severní Moravy a Slezska, v současnosti je sbírka doplňována ledovcovými souvkami z oblasti kontinentálního zalednění ČR. Nejvýznamnější sbírkovou položkou jsou opavská meteorická železa, světově jedinečná tím, že byla nalezena v kontextu mladopaleolitického sídliště (Opava-Kylešovice).

Akviziční plán

Plánované akvizice budou pro geologickou a paleontologickou podsbírku získávány převážně vlastními sběry. Množství i kvalita sběrů jsou závislé na možnostech práce v terénu v rámci výzkumných projektů. Materiál je a bude prioritně sbírán na území českého Slezska, dále pak na vybraných lokalitách v ČR a v zahraničí. Pro zatraktivnění i vědecké zhodnocení sbírky by v budoucnu byl žádoucí i nákup minerálů a hornin, a to především z lokalit, ze kterých dnes už není možné získat kvalitní vzorky. V plánu je nákup vybraných exotických vzorků ze světových nalezišť a nákupy významných regionálních minerálů. Vzhledem k vynikající

spolupráci se sběrateli je možno nakupovat minerály za rozumné ceny. Velice dobře funguje také výměna vzorků s kolegy jiných muzeí.

Zoologie

Charakteristika

Podsbírka se člení na dva fondy – malakologický (měkkýši) a vertebratologický (obratlovci), v jehož rámci jsou vyčleněny jako dvě samostatné evidenční skupiny savci a ptáci. Podsbírka je tvořena zejména dermoplastickými preparáty, studijním kožkovým a osteologickým materiálem savců, ptáků, méně již plazů, obojživelníků a ryb, doplňkem je kolekce tekutinových preparátů. Součástí podsbírky je i rozsáhlá kolekce konchilií našich měkkýšů spolu s několika ukázkami exotů (především z Kuby). Z obratlovců jsou nejvíce zastoupeni savci a ptáci. Podsbírka obsahuje význačné doklady – jednak typový materiál měkkýšů, jednak význačné doklady obratlovců (první doklady výskytu druhů v ČR a doklady vzácných druhů v rámci ČR a regionu). Vzácnou částí podsbírky je kolekce exotů. Její rozsáhlou částí jsou cenné kolekce kolibříků, rajek a papoušků.

Akviziční plán

V zásadě probíhá několik způsobů získání zoologického sbírkového předmětu: vlastní sběr zaměstnanců muzea, především pak kurátora sbírky a preparátora, dále dar, převod a konečně zakoupení. Převodem bývá často převod z jiné instituce muzejního typu, státní instituce (např. MŽP v případě zabavení předmětů podléhajících regulaci CITES), a podobně. V případě daru se často jedná o sbírkové předměty např. ze školních či soukromých sbírek, či o úhyny v chovech, kdy je třeba, co se týče administrativy, jednat pochopitelně co nejrychleji. Jedny z nejcennějších akvizic bývají zakoupeny buď jako celé sbírkové předměty nebo jen z podstatné části (např. kůži živočicha), která dále poslouží pro zhotovení sbírkového předmětu prostřednictvím pracoviště preparátora SZM. V příštích letech se předpokládá i nadále využívat spolupráci se zoologickými zahradami v ČR i na Slovensku, které muzeu poskytují úplatně i bezúplatně často unikátní materiál.

Oddělení Národní památník II. světové války

Památník II. Světové války

Charakteristika

V akviziční činnosti se oddělení zaměřuje na období I. republiky, II. světové války, ale i na období poválečné, mají-li předměty z tohoto období vztah ke konkrétním účastníkům odboje. Podsbírka čítá na 30 000 jednotek sbírkových předmětů, jedná se především o zbraně, militaria, textilie – především uniformy a výstrojní součástky, významnou součástí tvoří

pozůstalost po gen. Heliodoru Píkovi a jeho synovi, gen. Milanu Píkovi, soubor předmětů po československých pilotech RAF a příslušnících čs. jednotek v SSSR.

V podsbírce se nachází rovněž 27 kusů těžké vojenské techniky z 50.- 80. let 20. století, která je umístěna v areálu památníku v Hrabyni a v areálu opevnění v Hlučíně-Darkovičkách. Bohužel, 40 let, po které byla technika umístěna ve venkovním prostředí, vykazuje značnou míru poškození. V nedávné době se podařilo SZM získat bezúplatným převodem z ÚZSVM halu v Opavě-Kateřinkách, kde nyní probíhá oprava plotu, oprava vnějšího pláště a je zpracováván projekt zabezpečení elektronickou signalizací. Po provedených úpravách objektu bude těžká technika částečně přestěhována na toto místo, kde proběhnou nutné konzervátorské zásahy vedoucí ke stabilizaci stavu techniky, která je dnes poměrně unikátní. V posledních dvou letech probíhá generální rekonstrukce tanku T-34 do provozuschopného stavu a výhledově proběhne oprava samohybného děla SU 100.

Problémem při správě části této podsbírky – konkrétně zbraní a vojenské techniky je to, že mimo zákona o ochraně sbírek tyto předměty podléhají zákonu č. 119/2000 Sb. o střelných zbraních a zákonu č. 229/2013 o nakládání s bezpečnostním materiálem, které se ovšem vojenskou technikou a zbraněmi zabývají ze zcela jiného úhlu pohledu. Zejména některé kusy vojenské techniky, ač nepojízdné a střelby neschopné, byly začleněny do 4 a 5 skupiny bezpečnostního materiálu, které podléhají pravidelné kontrole Policie ČR a při restaurování a nakládání s nimi je nutno vzít v potaz dikci těchto zákonů.

Akviziční plán

V několika posledních letech se podařilo získat do této části sbírky řadu unikátních předmětů, ať už šlo o výše zmíněnou pozůstalost gen. Milana Píky, nebo osobní předměty po účastnících čs. i zahraničního odboje za 2. světové války. Dále byly bezúplatným převodem v rámci nabídky nepotřebného materiálu ministerstva obrany získány výstrojní součástky Armády ČR s cílem mít ucelené typové řady uniforem od 30. do 90. let 20. století.

Další, novou možností, jak získat unikátní předměty, je archeologická činnost SZM, kdy v rámci programu DKRVO je prováděn archeologický průzkum v pevnosti Smolkov a také exhumace ostatků sovětských a německých vojáků. Tyto výzkumy přinášejí řadu cenných nálezů, které se stávají součástí sbírky militarií.

Co se týče ochrany sbírkových předmětů, ve spolupráci s oddělením ochrany sbírkových předmětů probíhá postupná výměna starých obalových materiálů za nové, a na restaurování a ošetření byla předána řada písemných dokumentů z pozůstalosti gen. Heliodora Píky.

V budoucích letech je snahou kurátora pokračovat ve sběru výzbrojních a výstrojních součástí příslušníků odboje za 2. světové války a dále pokračovat ve sběru výstroje současné AČR, stejně jako v získávání předmětů ze záchranného archeologického průzkumu.

V posledních letech SZM přistoupilo k restaurování těžké vojenské techniky, která se nachází ve sbírkách muzea v počtu 27 kusů. Akviziční činnost bude tedy zaměřena i ke získání technické dokumentace k pozemní vojenské technice ze 60.-80. let 20. století.

Oddělení Památník Petra Bezruče

Písemnosti a tisky

Charakteristika

Sbírku Písemnosti a tisky, uloženou v Památníku Petra Bezruče, tvoří pozůstalosti významných literárních osobností Slezska a severní Moravy. Literární archiv v Památníku Petra Bezruče je, hned za Památníkem národního písemnictví v Praze, druhým největším literárním archivem v České republice. Sbíрка čítá více než 200 000 dokumentů z 87 fondů. Časově se sbírka pohybuje mezi koncem 19. až počátkem 21. století (nejstarší je sbírka kramářských tisků, obsahující tisky z období od 18. století, nejnovější je fond současného ostravského básníka Milana Krupy). Základ sbírky tvoří rozsáhlá pozůstalost Petra Bezruče, včetně jeho osobní knihovny (více než 1600 knih), a k ní náležející tzv. Bezručovský archiv. Vedle Bezručovy pozůstalosti jsou zde uloženy fondy významných spisovatelů severní Moravy a Slezska (František Sokol Tůma, Zdeněk Bár, Bohumír Četyna, Jarmila Glazarová, Ludmila Hořká, Vojtěch Martínek, Josef Vochala ad.), dále institucí, jež se podílely na kulturním a literárním životě v tomto kraji (nakladatelství Iskra, Galerie Červený kostel), spolků (Společnost Petra Bezruče), hudebniny, materiály ke kulturním festivalům (festival Bezručova Opava), soutěžím (Hlavnice A. C. Nora) a fond, dokumentující literární život regionu a kulturně-výchovnou činnost pracoviště (Všeobecné literární archiválie). Částečně jsou ve sbírkách zastoupeny také dokumenty z regionální literatury polské (Henryk Jasiczek) a německé (Maria Stona). Vedle literárních pozůstalostí je zde uchovávána i cenná kolekce věcných sbírek (zejména výtvarná díla reflektujících život a dílo Petra Bezruče). Nesbírkovou část fondů tvoří rozsáhlá příruční knihovna, časopisy a výstřížkový archiv. Součástí dokumentů je také spisová agenda Památníku Petra Bezruče a Srubu Petra Bezruče na Ostravici či agenda zahrnující autorská práva básníka.

Akviziční plán

Sbírka Písemnosti a tisky bude dále rozšiřována akvizicemi formou sběrů (vlastní výzkumná a dokumentační činnost odborných pracovníků), darů (aktivní podpora donátorství) či prostřednictvím koupí. Sběrná oblast zůstane zaměřena na region Slezska a severní Moravy. Výběrové akvizice se budou nadále zaměřovat na systematické a průběžné doplňování stávajících fondů a zakládání nových fondů v rámci širší dokumentace sledované oblasti, zejména prostřednictvím získávání pozůstalostí literátů a vědeckých pracovníků. Akviziční činnost se zaměří především na získávání rukopisných, tištěných, obrazových či fotografických artefaktů, i věcných sbírek. Pozornost bude také nadále věnována dokumentaci současného kulturního a literárního života regionu. Sbírkové předměty budou nadále využívány pro vědu a výzkum, pro badatelské využití, prezentační činnost i pedagogické účely.

Oddělení Arboretum Nový Dvůr

Živé dřeviny

Charakteristika

Unikátní živá podsbíрка vznikla na základech historické novodvorské sbírky dřevin, kterou soustředil, vypěstoval a udržoval Quido Riedl (1878-1946) v letech 1906 až 1928 v Novém Dvoře. Mnohé z původních exemplářů se dochovaly až do dnešních dnů a patří mezi

významné introdukce nejen na Moravě a ve Slezsku, ale také i v rámci ČR. Quido Riedl vtiskl novodvorské sbírce jedinečnou zahradně-architektonickou podobu s rysy anglického přírodně-krajinářského parku. Do kompozice, tvořené již původní vzrostlou zelení, ponechanou a zformovanou do podoby skupin stromů, solitér a pruhledů, vnášel s vytříbeným vkusem nové výsadby exotických dřevin. Za jeho působení tak vznikl zámecký park o rozloze 1,8 hektaru, s úctyhodnou dendrologickou sbírkou čítající přes 500 druhů a kultivarů domácích a cizokrajných dřevin. Původní novodvorské sbírce dřevin, založené Quidem Riedlem, je dnes již přes 100 let. V roce 1958 byl novodvorský park postoupen Slezskému zemskému muzeu, které zde zřizuje Arboretum Nový Dvůr. Rozloha dendrologické expozice se postupně rozšířila až na současných 23 hektarů. V roce 2013 byla vypracována směrnice pro správu „podsbírký živé dřeviny“ řešící specifika oproti zacházení s jinými sbírkovými předměty Slezského zemského muzea. V návaznosti na její schválení byly nejcennější sbírkové exempláře zapsány do centrální evidence sbírek.

Akviziční plán

Jelikož pozice kurátora není aktuálně obsazena, není vypracována podrobnější akviziční strategie. Základní správu podsbírký v současnosti zajišťuje dokumentátorka. Případné akvizice budou konzultovány s externími specialisty.

Dendrologie

Charakteristika

Podsíbírka je tvořena zejména herbářovými položkami dřevin, šiškami a dřevy. Významné jsou soubory zástupců některých rodů tvořících základ studijního a dokumentačního materiálu pro floru České republiky a celé Evropy (zejména Acer, Rhododendron, Betula, Rubus, Crataegus, Rosa, Quercus aj.).

Akviziční plán

Předpokládá se průběžné doplňování podsbírký především formou sběru, a to jak v rámci vlastní pěstitelské činnosti Arboreta Nový Dvůr, tak formou spolupráce s jinými subjekty. Akvizice formou koupě lze očekávat spíše výjimečně v případě raritních dřevin.

Oddělení fotodokumentace a digitalizace

Charakteristika

Fotodokumentační pracoviště má ve správě podsíbírku č. 21 - fotografie, filmy, videozáznamy a jiná média. Ta v současné době obsahuje více než 46 tis. sbírkových předmětů, nejstarší sbírky pocházejí z 2. poloviny 19. století (daguerrotypie, ferrotypie), z přelomu 19. a 20. století (pohlednice, fotografie, negativy), převážná část pochází z 20. století (negativy, fotografie, technický materiál, archiválie, pohlednice) a je rozdělena do několika fondů: výtvarná fotografie, technický materiál, pohlednice, práce starých fotografických ateliérů, archiválie, barevné diapositivy a negativy, písemné a obrazové materiály. Síbírka výtvarné fotografie byla založena v r. 1963, jsou v ní uloženy černobílé, tónované fotografie předních českých fotografů - výtvarníků. V r. 1972 byla síbírka rozšířena o fotografie na stálobarevných

materiálech. Sbírkový fond pohlednic se vyznačuje především místopisnou tematikou, na místě je hlavně dokumentační hodnota určitého místa, mnohé pohlednice jsou ale také dokladem tvůrčí práce autorů a následně i polygrafického zpracování. Sbíрка technického materiálu byla založena v r. 1972, soustřeďuje fotografickou, snímací a laboratorní techniku. Ve fondu fotografických ateliérů jsou shromážděny snímky a fotoalba fotografů před I. s. válkou a snímky z 2. poloviny 19. století. Z historického hlediska patří mezi nejkvalitnější sbírkové předměty 8 daguerrotypii, součástí jsou také ambrotypie a ferrotypie. Ve sbírce archiválií jsou uloženy písemnosti týkající se dr. K. Schinzla, jednoho z význačných průkopníků barevné fotografie. Jsou zde soustředěny jeho patenty a odborné články, doklady a údaje o jeho pracovním a soukromém životě. Sbíрка barevných diapozitivů a negativů s místopisnou tematikou je jen obrazovým materiálem dokumentujícím socialistickou výstavbu.

Oddělení je zároveň garantem a koordinátorem retrokatalogizace a digitalizace. Vedoucí oddělení 2x ročně zpracovává přehled činnosti v této oblasti práce se sbírkou.

Akviziční plán

V získávání nových sbírkových předmětů je třeba věnovat pozornost málo probádaným lokalitám západního Slezska, kde se mnohdy nacházejí obrazové materiály dokumentující architektonický rozvoj dané oblasti, ale i fotografické materiály dokumentující život tehdejších obyvatel. V této lokalitě je třeba zaměřit se na sledování vývoje fotografických ateliérů a kočovných fotografů na území západního Slezska, srovnání podílu německých a českých živnostenských fotografů od poloviny 19. století do r. 1948, sledování české identity v době jejich dlouhodobého soužití v těchto lokalitách. Probádání této lokality značně obohatí téměř všechny fondy podsbírkou.

V rámci jednotlivých fondů podsbírkou lze vytýčit tyto priority:

Fond výtvarné fotografie - doplňování nejhodnotnější práce předních českých fotografů - výtvarníků a od nových autorů. Nové přírůstky se budou týkat i tvůrčí činnosti v oblasti digitálního zpracování fotografie s výstupy na speciálních archivních a tiskových médiích.

Fond technického materiálu - zaměření na výrobky firmy Meopta, fotografické přístroje Flexaret a zvětšovací přístroje Magnifax a Opemus - doplňování chybějících modelů. Nově bude pozornost soustředěna také na fotografické přístroje ruské výroby

Fond archiválie – rozšíření o katalogy, prospekty a manuály fotografické a ateliérové laboratorní techniky. Získání nových podkladů o fotoklubech a amatérských fotografech na severní Moravě od r. 1900 po současnost.

Fond pohlednice – průběžné doplňování historických pohlednic s místopisnou tematikou ze Slezska, v r. 2015 byla vzhledem k mimořádné akvizici sběrná oblast rozšířena i o lokality mimo Českou republiku. Nesmírně zajímavou je pro další studium oblast Rakousko-Uherska, kde působila řada významných nakladatelů a vydavatelů pohlednic a jiných obrazových tiskovin.

Fond historických fotografií a fotoalb – zaměření na získání obrazových materiálů fotografií a fotografických ateliérů působících na území západního a východního Slezska. Hledání nových pramenů o fotografech, kteří příležitostně působili v naší sběrné oblasti.

Fond barevné diapositivy – tento fond prakticky dubloval vlastní dokumentační činnost vytvářenou prostřednictvím černobílých negativních materiálů. Fotografický materiál je vzhledem k použitým materiálům barevné nestálý a není zárukou dlouhodobé životnosti.

Proto bylo rozšiřování tohoto fondu zastaveno.

Digitalizace a zálohování dat

Na základě plánu pro bezpečné a dlouhodobé uložení a uchovávání dat SZM je prováděno průběžné zálohování a archivace veškerých digitálních dat v rámci instituce. Zálohování je prováděno automaticky, prostřednictvím technického vybavení, které spravuje IT oddělení společně s oddělením dokumentace a digitalizace. IT oddělení zajišťuje správu, údržbu a servis veškerého přístrojového a softwarového vybavení potřebného pro archivaci dat. Oddělení dokumentace a digitalizace pak zajišťuje správné provádění postupů definovaných ve směrnici k provádění digitální dokumentace sbírky SZM.

Potřebám archivace dat slouží centrální datové uložení SZM v Janottově vile, které je vybaveno dvojicí datových polí, které se vzájemně zrcadlí, díky čemuž jsou veškerá data permanentně uložena na dvou na sobě nezávislých uloženištích. Uloženiště jsou také vybavena kvalitním šifrovacím softwarem pro lepší bezpečnost uložených dat. Pro potřeby záloh Oddělení společenských věd a Národního památníku II. světové války v Hrabyni jsou určeny také QNAP, osazený čtyřmi separátními disky, umístěný na Ostrožné 42 a zálohovací stanice umístěná ve správní budově na Hrabyni. V centrálním uloženišti dat je archivována veškerá dokumentace SZM, databázové systémy ProMuzeum Bach, Clavius, Verbis, Microsoft Office 365, Orange Helios, PlusPortal a záznamy z bezpečnostních systémů. Zvláště citlivá data jsou z bezpečnostních důvodů ukládána kromě centrálního datového uloženiště také do externího NAS uloženiště v Paláci Razumovských.

Zálohování probíhá automaticky, každých 24 hodin na dva nezávislé disky a jednou týdně pak souhrnně také na disk třetí. Zálohy digitalizované dokumentace sbírky SZM jsou uchovávány také na disku a NAS uloženišti v rámci oddělení dokumentace a digitalizace.

Veškeré elektronické systémy a nosiče dat jsou pravidelně kontrolovány pracovníky IT. Prostřednictvím monitorovacího softwaru je trvale prováděná automatická kontrola všech systémů. Pracovníci IT následně jednou měsíčně kontrolují správný chod všech databázových systémů a čtvrtletně pak celou zálohovací infrastrukturu.

V průběhu I. poloviny r. 2020 byly na datovém uloženišti v Janottově vile zkontrolovány veškeré zálohovací a databázové systémy SZM. Díky instalaci nového výkonného záložního zdroje nebyly v průběhu roku zaznamenány výpadky zálohování, ani ztráta dat

Z hlediska nežádoucích vstupů do centrálního uloženiště SZM je celý systém zabezpečen na maximální, v současné době možné úrovni. Systém je přístupný pouze z vnitřní sítě SZM, při znalosti administrátorských přístupů a speciálního certifikátu nainstalovaném v konkrétním PC. Místnost se serverem a centrálním uloženištěm je zabezpečena samostatným bezpečnostním okruhem s 24 hodinovým online dohledem.

Ke střednědobým úkolům patří postupná náprava průběžně zjišťovaných nepřesností ve starších výkazech digitalizace a retrokatalogizace, k nimž došlo zejména v letech 2009-2014 vlivem zavádějícího nastavení interních výkazů v tomto období.

Protože SZM disponuje velmi rozsáhlým a svou skladbou rozmanitým sbírkovým fondem, jsou do procesu fotodokumentace zapojeni všichni odborní pracovníci přicházející do styku se sbírkou SZM (kurátoři, dokumentátoři, pracovníci Oddělení ochrany sbírkových předmětů). I díky neustále se zlepšující technologické vybavenosti jednotlivých pracovišť tak počet digitalizovaných dat neustále narůstá, a proto je nyní potřeba soustředit pozornost především na to, aby byla zajištěna jejich bezpečná archivace na kapacitně dostačujícím místě, včetně automatického zálohování.

Strategií SZM je dosažení co nejkvalitnější úplné digitalizace sbírkových předmětů SZM tak, aby bylo možné tato data využívat při všech odborných činnostech (studium, tezaurace, prezentace, ochrana).

Digitalizace sbírky SZM doznala v období minulých let výrazných změn, kdy se především podařilo sjednotit informační databázový systém tak, že dnes všechna sbírková pracoviště používají stejný systém ProMuzeum (pouze Knihovna SZM používá automatizovaný knihovnický systém VERBIS pro účely evidence výpůjček), dále byla sjednocena metodika postupu digitalizace (stanoveny byly datové standardy i pevné označení souborů) a zásadně byla doplněna a modernizována technika, kterou mají jednotliví pracovníci k dispozici v rámci pořízování evidenční fotodokumentace. Digitalizace a následná digitální prezentace sbírkových předmětů je jednou z programových priorit instituce. Cílem digitalizace je především zefektivnění práce se sbírkou k muzejním a badatelským účelům a lepší zabezpečení její správy (evidence, inventarizace, ochrana).

Oddělení ochrany sbírkových předmětů

Charakteristika

Oddělení zajišťuje odborný dohled nad dodržováním zásad preventivní konzervace při deponování, studiu, dokumentaci, prezentaci, zapůjčováním a dalších činnostech se sbírkovými předměty; uplatňuje svou rozhodující pravomoc ve věci preventivní konzervace a pracovníci z jiných oddělení jsou jim metodicky podřízeni. Je jedním z klíčových pracovišť pro práci se sbírkou SZM.

Plán činnosti

SZM pokračuje v již ověřených přístupech, to znamená, že podniká kroky vedoucí ke zvyšování bezpečnosti sbírkových předmětů, a to rozšiřováním systémů elektronického zabezpečení, digitalizací sbírkových předmětů s ohledem na možnost poskytnutí digitálních dat o předmětu místo přímého kontaktu s ním, dále pak zkvalitňováním přístrojového a dalšího vybavení Oddělení ochrany sbírkových předmětů zlepšuje ochranu sbírkových předmětů rozšiřováním, systému monitorování mikroklimatických podmínek depozitářů a expozic a zajišťováním provozních finančních prostředků na péči o sbírkové předměty, která zahrnuje především nákup materiálu pro konzervaci, restaurování a preparování a nákup obalového materiálu pro bezpečné uložení a transport sbírkových předmětů. Finanční

prostředky na výše uvedené činnosti by neměly rámcově klesnout pod úroveň 150.000,- Kč za kalendářní rok.

Postupně je a nadále bude zajišťován vhodný obalový materiál pro deponování a transport sbírkových předmětů ze všech oborových částí sbírky (nevhodné obaly jsou postupně nahrazovány standardními materiály). Zavádění a využívání moderních obalových materiálů je realizováno průběžně v rámci ošetřování sbírkových předmětů, v neposlední řadě také v rámci pravidelné inventarizace a digitalizace sbírkového fondu (jedná se o sbírkové předměty v řádu tisíců jednotek ročně).

4. Shrnutí

Z pohledu střednědobé akviziční strategie je nutno respektovat specifika jednotlivých podsbírek. Zároveň však lze definovat řadu společných jmenovatelů, na jejichž základě je možné stanovit pro období let 2022-2027 následující prioritní úkoly:

- kontinuálně pokračovat v akvizičních plánech jednotlivých podsbírek v rámci jejich tematických specializací
- zajistit vhodný depozitární objekt, který umožní přestěhování sbírek a zkvalitní jejich uložení a správu.
- pokračovat v digitalizaci sbírkového fondu, která usnadní přístup ke sbírkám SZM nejen badatelům, ale také široké veřejnosti
- zkvalitnit a koordinovat akviziční činnost v oblasti dokumentace současnosti
- hledat finanční zdroje na konzervování, restaurování a ochranu sbírkových předmětů
- posílit komunikaci s veřejností (zejména soukromým sektorem) v oblasti akviziční činnosti

5. Závěr

Poradní sbor pro sbírkotvornou činnost Slezského zemského muzea vyjadřuje kladné stanovisko a ředitelka Slezského zemského muzea tuto koncepci vydává v rámci Rozhodnutí ředitelky č. 5/2021. Koncepce vstupuje v platnost 1. 1. 2022.

Mgr. Jana Horáková
Ředitelka

V Opavě dne 30. 12. 2021

Č. j. SZM/001387/2021/KASZM, JID SZMOSS00204347

Zpracovány připomínky dle č. j. MK 75768/2021 SOM, naše č.j.
SZM/002029/2021/KASZM

Vypracoval: Mgr. Ondřej Kolář, Ph.D.